

Takmer denne nás firmy žiadajú o pomoc, lebo márne hľadajú ľudí s dobrou nemčinou, hovorí Michal Hvorecký

Ria Gehrerová

nedeľa 21. januára 2018 16:45

Po nemecky hovorí na Slovensku stále menej ľudí. Michal Hvorecký rozpráva o predsudkoch, ktoré voči nemčine máme, o tom, ako si ju obľúbiť a ľahšie sa ju naučiť.

Spisovateľ Michal Hvorecký (1976) pracuje v Goetheho inštitúte. Venuje sa aj literárnej tvorbe a umeleckému prekladu. Z nemčiny prekladá prózu a divadelné hry, napríklad diela Roberta Walsera či Martina Pollacka.

Je nemčina pekný jazyk?

Krásny! Aj keď si nemyslím, že sa bez hlbšej znalosti dá jazyk posudzovať esteticky. Kto ho však spozná, možno sa doň zamiluje.

Vy ste sa do nemčiny zamilovali?

V mojom živote hrala nemčina odjakživa dôležitú úlohu. Starý otec sa volal Štefan Kirchmayer a pochádzal z Levoče. Veľa predkov z matkinej strany vedelo po nemecky. Narodil som sa v roku 1976. V detstve v socialistickej Bratislave znamenala nemčina posledný kontakt so Západom – vďaka rakúskej televízii a rádiu. S nemčinou som mal bezprostredný a každodenný kontakt.

S angličtinou ste sa vtedy vôbec nestretávali?

Málo. No otec sa ako matematik zhodou šťastných okolností v roku 1982 dostal na vedecko-študijný pobyt do USA. Naučil sa predtým dobre po anglicky a priviedol k angličtine aj mňa a brata, za čo som mu vďačný. Moji príbuzní sa v päťdesiatych rokoch učili nemčinu tajne, v Československu bola na školách zakázaná ako jazyk nepriateľov a nacistov. Do istej miery to v ľudoch podvedome prežíva, nemčinu počujú len skomolenú vo filmoch z obdobia nacizmu a majú pocit, že znie strašidelne.

Viete po anglicky aj po nemecky. Ktorý jazyk je jednoduchší?

Gramaticky je jednoduchšia angličtina, ale má zasa obrovskú slovnú zásobu. Žiadny jazyk nie je ľahký, ak sa ho učíte do hĺbky.

Deti sa v školách sťažujú, že nemčina je príťažká. Je to v porovnaní s inými jazykmi naozaj tak?

Mark Twain o tom napísal pekný, nesmrteľný text. Pochodil Nemecko aj Rakúsko, dva roky žil vo Viedni a naučil sa výborne po nemecky. Angličtina sa podľa neho dá naučiť za tridsať hodín, francúzština za tridsať dní a nemčina za tridsať rokov. Fascinovali ho kompozitá, hlavne naozaj dlhé slová ako Stadtverordnetenversammlung, čiže zhromaždenie mestského zastupiteľstva. Ani Nemci však podobné slová bežne nepoužívajú. Súhlasím, je to náročný, ale aj mimoriadne presný a bohatý jazyk.

S čím majú ľudia pri učení najväčší problém?

Kurzistov majú napríklad členy, ktoré sú iné ako v slovenčine a majú podobne dôležitú funkciu ako naše koncovky. Nedávno boli Vianoce a tie sú v nemčine stredného rodu, čo sa ani niektorí Nemci nedokážu naučiť po celý život. Alebo si zvyknite, že je zrazu na oblohe ten planéta alebo vás bolí to noha. Pri niektorých slovách sme zvyknutí, že sú mužského rodu, ale v nemčine sú stredného alebo ženského. Začiatočníci sa neraz boja, že nikdy nebudú hovoriť naozaj správne. Mučí ich aj skloňovanie a ťažká výslovnosť.

Čo im radíte?

Nech sa nemčinu snažia vnímať všade, kde môžu. Nech nechodia len dvakrát do týždňa na kurz, ale aj do kina na nemecké filmy, počúvajú audioknihy a piesne, čítajú nemecké časopisy a noviny, nech zídu na výlet do Viedne či Berlína alebo navštívia jazykovú kaviareň v miestnom klube. Najprv nemusíte rozumieť zďaleka všetkému. Ak sa vám jazyk vžije, pomôže vám to. Ja som sa tiež nenarodil s dobrou nemčinou a musel som sa ju roky učiť. Na Slovensku som sa jej naplno venoval už dlho, a keď som prišiel na prvý dlhší pobyt do Nemecka, s hrôzou som si uvedomil, že skoro nikomu nerozumiem. Je dobré zažiť nemčinu v Hamburgu, v Mníchove či v Zürichu, čo sú takmer tri rôzne jazyky. A keď sa dnes ocitnem na hornorakúskom vidieku, niekedy miestnym v krčme nerozumiem a poprosím ich, aby hovorili pomalšie alebo zopakovali vetu. V nemčine je dvadsať základných jazykových skupín, preto keď niekto povie, že sa mu nemčina nepáči, tak sa ho hneď spýtam, ktorú má na mysli.

Ľuďom radíte, aby sa obklopili nemčinou. Dnes je však okolo nás nemeckej kultúry oveľa menej ako anglickej. Ako sa ňou obklopiť?

Ak žijete na Slovensku, v Bratislave zvlášť, tak ste na hranici nemeckej jazykovej oblasti, ktorá je navyše priepustná. Ako chlapec som ešte zažil, ako babičky pomerne bežne konverzovali v nemčine s prešporským prízvukom. Dnes stačí sadnúť do vlaku a o hodinu ste vo Viedni. Alebo si doma zapnite rádiá Ö1 či FM4, ktoré patria k najlepším v Európe. Je smutné, že sa k nám prakticky nedostávajú nemecké filmy, aj keď ohlas Toniho Erdmanna či Victorie to trocha mení. Rovnako naďalej primálo vieme o rakúskej literatúre, vizuálnom umení či filme. Prospelo by nám oslobodiť sa od výlučnej väzby na Česko.

Veľa nevieme ani o iných okolitých krajinách ako Poľsko alebo Maďarsko.

Maďarskí a poľskí autori sa prekladajú viac, aj ich filmy sa sem dostávajú ľahšie. Kultúru z nemeckej jazykovej oblasti väčšinou objavíme, až keď uspeje v anglickom preklade.

Máte tri deti, najstaršie má sedem rokov. Učíte ich po nemecky?

Ešte nie. Ale chcem, aby sa čoskoro nemčinu učili. Syn sa zatiaľ venuje angličtine. Priznám sa, prišlo by mi absurdné hovoriť doma s deťmi po nemecky. Mám pár priateľov, ktorí to tak robia, ale mojím materinským jazykom je slovenčina. Nemčinu používam skoro stále v práci, som rád, že doma nehovorím ako cudzinec. Neskôr to možno skúsím.

Čím motivovať deti, aby si nemčinu obľúbili?

Nemecké detské knižky a rozprávky patria k najkrajším na svete. V uplynulých rokoch pravidelne vyhrávajú medzinárodné ceny. Takisto komiksy. Odporúčam aj hrať nemecké spoločenské hry, mnohé uľahčujú alebo dopĺňajú výučbu. Dvojročná dcéra mi bežne povie, nech jej čítam po nemecky, keď ju zaujmú obrázky. Dakto si zasa obľúbi nemeckých youtuberov, niektorí sú hviezdy, neporovnateľné s našim mikroskopickým mediálnym trhom.

Ako by ste človeka prilákali na štúdium nemčiny?

Zabezpečí si vďaka nej lepšie štúdium i prácu. Otvorí mu dvere do vyspelého a kultúrneho sveta. Mne sú nemecké tlačené médiá oveľa bližšie ako americké, aj tamojší knižný trh. Niektorí majú rád kapelu Moderat. Nemčina je aj jazyk Mozartovej Čarovnej flauty, Goetheho Fausta, Wagnerových opier, Kafkových próz či Kraftwerku a každá trocha iná. Súčasná nemecká kultúra patrí k najzaujímavejším na svete.

Nemecko je hospodársky a politicky našim kľúčovým partnerom a významným investorom. Ešte aj slovenské populistické strany, ktoré nenávidia Angelu Merkelovú, snívajú o zdravotníctve a školstve podľa nemeckých vzorov a vôbec si neuvedomujú, ako si protirečia. Takmer denne nám do Goetheho inštitútu chodia žiadosti firmami o pomoc – márne hľadajú ľudí s dobrou nemčinou. Dokonca aj z oblasti IT, pričom dlho tu vládol mýtus, že v technologickej brandži stačí angličtina.

Čo znamená dobrá nemčina? Úroveň B2?

To je už veľmi dobrá úroveň, dohovoríte sa plynulo aj odborne a viete aj správne písať. C1 je špičková jazyková úroveň, s ktorou smiete študovať na nemeckej univerzite. Na Slovensku sa firmy tešia, ak zoženú zamestnancov s B1.

Ak by som vedela po nemecky, dokázala by som si prečítať Goetheho diela?

Keď si vezmete sto rokov starú slovenskú knihu, máte problém rozumieť a často sa trápíte archaickou lexikou. No staršia nemčina je v spisovnej forme dobre zrozumiteľná dodnes, horšie je to s dialektmi. Werthera by ste zvládli. Faust je náročnejší príklad, pretože dráma je z veľkej časti veršovaná. No aj Lutherov vynikajúci, revolučný, skoro päťsto rokov starý preklad Biblie zostal zrozumiteľný doteraz, prvýkrát zjednotil nemčinu, mnohé vety z neho zľudovali a dnes ich používajú aj ľudia, ktorí nemajú šajnu, odkiaľ pochádzajú.

Veľa kurzov v Goetheho inštitúte otvárate pre začiatočníkov. Znamená to, že študenti v kurzoch nepokračujú na vyššej úrovni?

Asi pätina sú začiatočníci. A momentálne ich zostal v ďalšom semestri rekord, skoro osemdesiat percent! Slabšie je to po lete, keď veľa ľudí začína novú životnú etapu, mení školu a podobne. Zmeny súvisia najmä s dnešným zrýchleným životným tempom, nedostatkom času a mobilitou vzdelaných. Nejedno by sa najradšej naučil po nemecky za tri mesiace, ale tak rýchlo sa to jednoducho nedá. Kvalitné štúdium vyžaduje vytrvalosť, úsilie a čas. Kdekoľvek sa prihlási na kurz, pretože zamestnávateľ od neho chce základy cudzieho jazyka. No nájdu sa aj poctivci, ktorí si našimi kurzami prešli od začiatku až po úroveň C2 a dnes pracujú na špičkových pozíciách, z mnohých sú v Nemecku a Rakúsku právnici, vedci či lekáry.

Čiže jazykový kurz aj ako novoročné predsavzatie, ktoré ľudia nedodržia?

Nájdu sa aj takí, ktorí sa prihlásia, absolvujú tri hodiny, urobia si tri domáce úlohy, potom sa v triede odfotia na Instagram, získajú deväťdesiat lajkov a už sa nikdy neukážu.

Ako ľudí motivovať, aby sa nevzdali?

Každý by si mal v cudzom jazyku nájsť niečo, čo ho baví a naplňa. Koho zaujíma móda, nech si kupuje módne časopisy. Fanúšikovia športu nech pozerajú bundesligu s komentárom. Odporúčam aj pomaly nahovorené politické správy na Deutsche Welle. Nemčina má dokonca vlastnú sociálnu sieť Deutsch für Dich. Na káblivke sa dá sledovať detektívny seriál Babylon Berlin. Možno niekoho nadchne tak, že si prečíta knižnú predlohu, raz azda aj v origináli. A potom zájde do Berlína po stopách hrdinov a histórie medzivojnovnej metropoly.

